

KOMITET NAUK HISTORYCZNYCH
PAN

Rynek Starego Miasta 29/31, 00-272 Warszawa

e-mail: knhpan@wp.pl

Warszawa, 15 lutego 2022 r.

Uchwała nr 3/2022

Komitetu Nauk Historycznych PAN

podjęta w drodze kurendy mailowej w dniach 14-15 lutego 2022 r.

**Stanowisko w sprawie projektu ustawy o przekazaniu władzom Węgier kodeksu
„Epistola de laudibus augustae bibliothecae atque libri quatuor versibus scripti
eodem argumento ad serenissimum Mathiam Corvinum Panoniae regem”
należącego do zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej – Książnicy Kopernikańskiej
w Toruniu**

Pomysł przekazania kodeksu zawarty został w projekcie ustawy złożonym w Sejmie RP, a akt ten miałby być „odwzajemnieniem gestu przyjaźni, jaki stanowiło podarowanie Rzeczypospolitej Polskiej zbroi dziecięcej Zygmunta II Augusta” przez rząd Węgier w ubiegłym roku; motywowany jest m.in. tym, że znajdujący się w Toruniu kodeks „nie ma ścisłego związku z historią Polski”.

Komitet Nauk Historycznych PAN ze zdumieniem i oburzeniem przyjął tę informację i zdecydowanie protestuje przeciwko samej idei oraz towarzyszącej jej, opartej na braku wiedzy historycznej argumentacji.

Zamieszczony w kodeksie (powstałym w latach osiemdziesiątych XV wieku we Florencji) tekst wyszedł spod pióra florenckiego pisarza i poety Naldo Naldiego (1436 – po 1513), kodeks pięknie iluminował inny florentryńczyk, Attavante degli Attavanti (1452 – przed 1525). Kodeks Naldiego stanowił część biblioteki króla węgierskiego Macieja Korwina (zm. 1490), która po jego śmierci, a zwłaszcza po zdobyciu Węgier przez Turków osmańskich, uległa rozproszeniu. Obecnie największe jej fragmenty znajdują się w bibliotekach we

Włoszech i w Austrii, a wiele ksiąg także w Niemczech, Stanach Zjednoczonych, Szwecji i w innych krajach.

W Toruniu kodeks Naldiego znalazł się najpewniej w drugiej połowie XVI wieku, w każdym razie przed 1594 rokiem, nabyty w Wiedniu przez nieznanego z imienia patrycjusza toruńskiego, a następnie przekazany do biblioteki tworzonego wówczas Toruńskiego Gimnazjum Akademickiego. Kodeks Naldiego jest więc w zbiorach toruńskich ponad cztery stulecia i jest bezsprzecznie bardzo mocno związany z historią Polski, ponieważ ściśle łączy się z historią Torunia. Jest po pierwsze świadectwem humanistycznych i renesansowych zainteresowań toruńskiego mieszczaństwa, po drugie odgrywał ważną rolę w działaniu toruńskiego Gimnazjum Akademickiego, ponieważ – jako utwór poświęcony bibliotece – stał się podwaliną i ozdobą gimnazjalnej biblioteki. Dość wspomnieć, że już w 1594 roku, dla uczczenia nadania toruńskiemu gimnazjum statusu akademickiego po raz pierwszy utwór Naldiego został wydany drukiem; kolejna edycja pochodzi z roku 1731, a przed dwudziestu laty opublikowane zostało polskie tłumaczenie tego dzieła.

Warto również podkreślić, że w toruńskim *Gymnasium Academicum*, jednej z ważniejszych uczelni w środkowej Europie w dobie nowożytnej, w XVII i XVIII wieku studiowali liczni studenci z ziem Korony Węgierskiej.

Fakt, że wywodzący się z biblioteki króla Macieja Korwina kodeks Naldiego znalazł się w XVI wieku w Toruniu jest odzwierciedleniem historycznych procesów w tej epoce i w tej części Europy. Ilustruje też znaną rzymską maksymę „habent sua fata libelli”. Przez minione stulecia kodeks stał się ważną częścią kulturalnego i naukowego życia Grodu Kopernika, częścią polskiego dziedzictwa narodowego. Jest też ważną ilustracją skomplikowanych dziejów i dowodom wielusetletnich powiązań kulturowych w tej części Europy, w tym kontaktów między Polską i Węgrami.

Komitet Nauk Historycznych PAN zdecydowanie protestuje przeciwko pomysłowi odebrania kodeksu Naldiego Książnicy Kopernikańskiej jako koncepcji pozbawionej historycznego uzasadnienia i godzącej w polskie dziedzictwo narodowe oraz w tradycję relacji polsko-węgierskich.

PRZEWODNICZĄCY
KOMITETU NAUK HISTORYCZNYCH PAN

Prof. dr hab. Tomasz Schramm